

а це ілюструє блискучі технології опанування читацьких смаків та вподобань навіть за допомогою добре використаної ремісницької техніки» [7, с. 304]. Однак, на нашу думку, домінує все таки реципієнт, а не автор, оскільки підлаштовувались доводиться саме останньому задля подальшої популярності його літературного «дітища».

Пишучи твір, автор напевне не знає, хто його читатиме, і передбачити всі можливі реляції «твір-читач» йому не під силу. Втім, певний ідеальний образ свого потенційного адресата, «який здатний розуміти всі конотації автора, різні «стра-тегії» його тексту» [6, с. 162], він все ж таки має. Як зауважує М. А. Ігнатенко: «ідеальним є той читач, який виправдовує всі сподівання (експектації) письменника» [8, с. 89]. Відтак можемо зробити висновок, що книгу можуть читати представники різних культур, різних епох, різних поколінь, різних класів, різних статей і т. д. і кожен раз у літературному творі відкриватиметься нове дихання, що надаватиме йому свіжості, повноти образу та глибини ідеї.

Література:

1. Барт Р. Від твору до тексту / Ролан Барт // Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. : [антологія / упоряд.: Марія Зубрицька]. – Львів : Літопис, 1996. – С. 380–384.
2. Бахтін М. Висловлювання як одиниця мовленнєвого спілкування / Михайло Бахтін // Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. : [антологія / упоряд.: Марія Зубрицька]. – Львів : Літопис, 1996. – С. 310–317.
3. Гессе Г. Магія книги: Сб. ессе, очерков, фельєтонов, рассказов и писем о книгах, чтении, писат. труде, библиофильстве, книгоиздании и книготорговле / Герман Гессе ; [пер. с нем., предислов., послеслов. и комментарии А. Науменко] – М. : Книга, 1990. – 238 с. : ил. – (Полка библиофила).
4. Гірняк М. У пошуках значень, або Мандрівка лабіринтами думок Умберто Еко / Мар'яна Гірняк // У. Еко Роль читача. Дослідження з семиотики текстів / [пер. з англійської Мар'яни Гірняк]. – Львів : Літопис, 2004. – С. 5–20.
5. Еко У. Роль читача. Дослідження з семиотики текстів / Умберто Еко / [пер. з англ. Мар'яни Гірняк]. – Львів : Літопис, 2004. – 384 с.
6. Западное литературоведение XX века: Энциклопедия / ИНИОН РАН. Центр гуманитарных научно-информационных исследований. Отдел литературоведения / [отв. науч. ред. А. Е. Махов; вступ. ст. Е. А. Цургановой]. – М. : Intrada, 2004. – 560 с.
7. Зубрицька М. Homo legens: читання як соціокультурний феномен / Марія Зубрицька. – Львів : Літопис, 2004. – 352 с.
8. Ігнатенко М. А. Читач як учасник літературного процесу / Микола Андрійович Ігнатенко. – Київ : Наукова думка, 1980. – 172 с.
9. Ильин И.П. Теоретические аспекты коммуникативного изучения литературы / Илья Петрович Ильин // Семиотика. Культура. Стиль : Сб. обзоров / АН СССР, ИНИОН. – М. : ИНИОН, 1983. – С. 126–162.
10. Лотман Ю. М. Внутри мыслящих миров. Человек – текст – семиосфера – история / Юрий Михайлович Лотман. – М. : «Языки русской культуры», 1996. – 464 с.
11. Лотман Ю. М. Семиотика культуры и понятие текста / Юрий Михайлович Лотман / Ученые записки Тартуского государственного университета. – Вып. 515. – «Структура и семиотика художественного текста. Труды по знаковым системам XII» ; [на рус. яз.] – Тарту : Тартуский государственный университет. ЭССР, 1981. – С. 3–7.
12. Эко У. Отсутствующая структура. Введение в семиологию / Умберто Эко / [перев. с итал. В. Г. Резник и А. Г. Погоняйло]. – СПб. : Симпозиум, 2006. – 544 с.
13. Эко У. Сказать почти то же самое. Опыты о переводе / Умберто Эко / [перев. с итал. А. Н. Коваля]. – СПб. : Симпозиум, 2006. – 574 с.
14. Booth W. Types of Narration // Rhetoric of Fiction / Wayne C. Booth. – Chicago : University of Chicago Press, 1961. – P. 149–165.
15. Eco U. Between author and text / Umberto Eco / Interpretation and overinterpretation / Umberto Eco and Richard Rorty, Jonathan Culler, Christine Brooke-Rose / [ed. by Stefan Collini]. – Cambridge : Cambridge University Press, 1992. – P. 67–88.

УДК 821.111(73) – 1.09«19»

О. Р. Заболотна,

Національний університет «Львівська політехніка», м. Львів

МОТИВ АВТОБІОГРАФІЗМУ У ТВОРЧОСТІ СІЛЬВІ ПЛАТ

Стаття присвячена дослідженню автобіографізму у творчості американської письменниці Сільвії Плат. Основну увагу зосереджено на осмисленні автобіографічного підґрунтя творів авторки. У статті розглянуто особливості художнього введення у тексти творів Сільвії Плат автобіографічного «я». Досліджено різноманітність підходів до самовираження автора біографічного, її світовідчуття та світосприйняття.

Ключові слова: автобіографія, жіноча ідентичність, фемінізм, індивідуальний досвід, стиль життя.

Изучение проблемы соотношения автобиографического начала и художественного вымысла как основных констант литературно-художественного творчества находится в центре внимания современного литературоведения и критики. Автобиографический текст основан на следовании фактической канве биографии писателя. Корни автобиографизма и исповедальности творчества С. Плат следует искать не в канве жизненных перипетий и индивидуальном авторском мироощущении, а в более широком культурном и литературном контексте, во многом обусловленном феминистскими идеями. Статья посвящена исследованию автобиографизма в творчестве американской писательницы. Основное внимание сосредоточено на осмыслении автобиографической основы произведений автора.

Ключевые слова: автобиография, женская идентичность, феминизм, индивидуальный опыт, стиль жизни.

The article is devoted to the autobiographical works of Sylvia Plath.

Intensely autobiographical, Plath's poems explore her own mental anguish, her troubled marriage to fellow poet Ted Hughes, her unresolved conflicts with her parents, and her own vision of herself.

Sylvia's surface perfection was however underlain by grave personal discontinuities, some of which doubtless had their origin in the death of her father (he was a college professor and an expert on bees) when she was eight. During the summer following her junior year at Smith, having returned from a stay in New York City where she had been a student "guest editor" at Mademoiselle Magazine, Sylvia nearly succeeded in killing herself by swallowing sleeping pills. She later described this experience in an autobiographical novel, The Bell Jar.

The novel is semi-autobiographical, describing a young woman's tragic coming of age. The central character, a schoolgirl prodigy, Esther Greenwood, makes her way to adulthood in spite of periodic mental breakdowns. The Bell Jar is particularly poignant when Esther describes her madness as "... a bell jar, stifling and airless that descends without warning..."

Plath told the truth in The Bell Jar – not only the autobiographical truth, though that was part of it—but also a larger truth about how emotional suffering can make people feel isolated under their own airless glass jars.

Key words: autobiography, female identity, feminism, individual experience, lifestyle.

Сільвія Плат – надзвичайно різноманітний поет. Водночас вона могла створювати люті, іронічні, ліричні вірші. Письменниця фіксує у віршах кожен свій крок, її поезія по суті автобіографічна, хоча нестримність асоціацій відводить авторку деколи так далеко від безпосередніх щоденних фактів, що автобіографізм стає малопомітним.

Сільвії Плат притаманне особливе розуміння автобіографічного факту. Варто зазначити, що у своїх щоденниках письменниця писала про палке бажання знайти свій власний поетичний стиль та «голос», «створити щось напружене, що переходить границі солодких секстин та сонетів».

Витоки автобіографізму творчості Сільвії Плат варто шукати не лише в канві життєвих перипетій, а у більш широкому культурному контексті, обумовленому феміністськими ідеями. Окрім корпусу монографій західних авторів, в англо-американському літературознавстві є ряд антологій критичних статей та літературознавчих досліджень в області вивчення появи жіночого автобіографізму. У феміністській критиці жіноча автобіографія розглядається як несумісна з автономною ідентичністю традиційної біографії та заснована на інтерпретації «я» як принципово невіддільного від зовнішнього світу. Такий підхід до автобіографізму дозволяє поєднати індивідуальне та універсальне. Саме тому, звертаючись до автобіографічної розповіді, ми спостерігаємо за тим, як індивід творить свою ідентичність. При аналізі текстів з автобіографічними елементами цей момент створення не варто випускати з виду. У свою чергу саме розуміння автобіографічної пам'яті обумовлено гендерним фактором, що пояснює суттєві розбіжності в створенні авторами-жінками та авторами-чоловіками історій свого життя.

В рамках даного теоретичного контексту, автобіографічна підстава творчості Сільвії Плат набуває можливості нового прочитання. Також варто мати на увазі те, що писала Сільвія Плат у той час, коли формувалося теоретичне переосмислення концепції автобіографічного в англо-американському літературознавстві. Актуальність в західному літературознавстві теоретичного переосмислення жанру автобіографії та самого поняття автобіографізму наочно доводить велика кількість робіт, присвячена цій проблематиці. Будучи свого роду певною гносеологічною, логічною та лінгвістичною процедурою, текст автобіографічного подання виступає в художньому творі не тільки як спосіб осмислення особистості автора і як спосіб пізнання образів героїв, але також як спосіб описання минулого та сьогодення, як спосіб аналізу певних людських відносин, як спосіб оцінки різного роду яскравих, важливих, характерних та переломних подій. Іншими словами, в тексті художнього твору автобіографічне уявлення є засобом переходу від рівня змісту на рівень сенсу, що дає змогу говорити про його функції творення тексту.

Базовою одиницею автобіографічного подання є автобіографічна подія, яка являє собою досить значиму для персонажа художнього тексту життєву ситуацію, яка включена у складну систему суб'єктивної картини його життєвого шляху. Автобіографічна подія репрезентує менталітет тієї чи іншої особистості, являючи собою вербально-знакову символізацію її культурного досвіду та відображення її картини світу. Спогади про минуле, передані у вигляді певних мовних засобів – це творчий акт, в якому здійснюється перетворення індивідуального досвіду (навіть на рівні повсякденності) в загально значимий культурний факт. Експресивність та образність, здатність яскраво та стисло подати ту чи іншу автобіографічну подію обумовлюють успішне використання автобіографічного уявлення в рамках тексту художнього твору.

Серія автобіографічних уявлень, реалізованих у контексті художнього твору і які являються рядом автобіографічних подій в певному порядку, обумовленому прагматичною настановою автора, формує цілісну динамічну систему «Я-образ». А це забезпечує само репрезентацію особистості в різних часових іпостасях і являє собою об'єктивну картину її повного життєвого шляху.

Визнання неминучої літературної автобіографії дозволяє вирішити питання відносно захоплення Сільвії Плат щодо використання в ліричних творах «масок» та універсальних образів по-іншому. У невизначеній суб'єктивній віднесеності займенника «I» в ліриці поетеси, за яким вгадується то образ самого автора, то «я» персонажа, можна розгледіти поєднання внутрішнього та зовнішнього. Ш. Бенсток визначає це як ознаку жіночого автобіографізму.

З точки зору феміністок певне моделювання автобіографічного «я» та визнання його швидше текстовим конструктом, ніж об'єктивним відображенням особистого досвіду, неминуче, що в свою чергу, не перешкоджає вважати текст автобіографічним. Таким чином, аналізуючи автобіографічні моменти в творчості Сільвії Плат, варто змінити дослідницькі перспективи, зрушивши її з пошуку паралелей між життєвими фактами та поетичними текстами, на проблематику авторської ідентичності та її втілення в тексті.

В поезії «Татусь» Сільвія говорить про прив'язаність до батька та неприязне ставлення до матері. Водночас ми спостерігаємо за стражданням доньки, приреченої на безлике існування в тіні деспотичного батька («In which I have lived like a foot/ For thirty years poor and white») [1], ми бачимо протест проти несправедливого ув'язнення під домашній арешт («You do not do, you do not do/ Any more black shoe») [2]. Текст вірша – розгорнуте звернення ліричної героїні до батька.

Перші рядки поезії «Пані Лазар» носять автобіографічний характер, оскільки являються поетичною розповіддю авторки про наступну спробу самогубства, яка їй не вдалася:

«I have done it again.

One year in every ten

I manage it...» [3].

Поетичний дискурс С.Плат представляє смерть стилем життя, банальністю, але також і великою спокусою, перед якою сама поетеса не змогла встояти.

Мотив самогубства можна визначити як наскрізний для всієї творчості Сільвії Плат. Окрім поезій, ми його спостерігаємо і в романі «Під скляним ковпаком», героїня якого довго шукає місце, де можна було б покінчити життя самогубством.

Роман заснований на реальних подіях із життя авторки. Сільвія Плат, старання студентка коледжу, яка нещодавно повернулася з Нью-Йорка, де перебувала на стажуванні в журналі «Mademoiselle Magazine», переживає нервовий зрив, котрий привів до спроби самогубства. Схожий ланцюжок подій розгортається і в романі «Під скляним ковпаком», головна героїня котрого Естер Грінвуд переживає аналогічну внутрішню драму.

В контексті феміністської критики образ жіночої ідентичності тісно пов'язаний з визначенням сім'ї, яка починає розглядатися як «простір (а часом і саме джерело придушення), в якому жінка терпить пригнічення». Оскільки мотиви сім'ї, заміжжя та материнства є центральними темами творчості Сільвії Плат, які визначають художній світ її поезії, проблематику роману, а також роздуми, які містяться у її щоденниках, вважається доцільним детально розглянути цей аспект феміністської критики, котрий зруйнував традиційний погляд на сім'ю як на тихий прилисток від життєвих негараздів.

Сімейні відносини Сільвії Плат з Тедом Х'юзом давно перетворилися у ту сферу, в якій варто шукати пояснення творчим «взлетам», депресіям та трагічному фіналу життя поетеси. Ставлення письменниці до сім'ї, зображене в багатьох її віршах та записах у щоденнику, було доволі таки суперечливим. У 1949 році вона пише: «I am afraid of getting older. I am

afraid of getting married. Spare me from cooking three meals a day – spare me from the relentless cage of routine and rote. I want to be free – free to know people and their backgrounds – free to move to different parts of the world so I may learn that there are other morals and standards besides my own. I want, I think, to be omniscient...». [4] У цьому вигуку сімнадцятирічної поетеси відчувається палке бажання протистояти загальноприйнятій моралі та нормам свого часу. У 1953 році Сільвія Плат роздумує в щоденнику про свого можливого обранця наступним чином: «Мені варто знайти чоловіка з сильним потенціалом, який зміг би в інтимному та інтелектуальному житті слугувати противагою моему «я», тремливому, динамічному, а я сама по-дружньому захоплювалася би ним – повага та захоплення повинні зрівнювати мене з об'єктом моєї любові». У цьому записі двадцятирічна поетеса виділяє ідею рівності, дружби як основу свого видуманого сімейного життя. Важливо також і те, що для неї інтелектуальний аспект подружжя позначений як рівноправний інтимній стороні. Це свідчить про прагнення Сільвії реалізуватися в шлюбі не просто як жінка, а як особистість.

Виходячи з того, що художній текст викликає в читача складний комплекс переживань та відчуттів, впливає на його психічний стан, торкається його почуттів та емоцій, – виникає необхідність звернути увагу на особистісні характеристики персонажів художнього тексту, оскільки саме вони визначають словесний простір та емоційний настрій художнього твору.

Особистість головного героя твору – проблема складна і вимагає уважного розгляду та аналізу. Образи персонажів, попадаючи в структуру тексту, взаємодіють один з одним, створюючи тим самим його енергетику, суть якої полягає у впливі на почуття та емоції читача. Загальна енергетика художнього твору складається з енергетик його персонажів, яка в свою чергу є сумою автобіографічних подій, кожна з яких характеризує певний відрізок життя персонажа. Являючи собою значиму для персонажа художнього тексту життєву ситуацію, яка домінує у його спогадах, автобіографічна подія таким чином стає базовою одиницею автобіографічного уявлення, котра виступає в художньому творі, як спосіб аналізу певних людських відносин, як спосіб оцінки різного роду важливих та переломних подій.

Хорошим матеріалом для досліджень особистості є тексти автобіографічного характеру, які являють собою її своєрідну культурно-особистісну саморефлексію. Іншими словами, автобіографічні тексти, що створюють образ особистості, уособлюють собою певну діагностичну процедуру, спрямовану на представлення провідних просторів буття особистості з демонстрацією тих форм її взаємодії зі світом, які є для неї найбільш актуальними та значущими. Вищесказане являє собою сукупність здібностей та характеристик людини, які обумовлюють створення та відтворення нею певного твору, який вміщує в собі всі характеристики власного буття.

Образ автобіографізму відіграє досить важливу роль в рецепції творчості Сільвії Плат, визначаючи головний вектор її розвитку. Аналізуючи автобіографічні моменти в творчості Сільвії Плат варто змінити дослідницьку перспективу, перенести її з вияву паралелей між фактами життя та поетичними текстами на проблематику авторської ідентичності та її втілення в тексті, оскільки в творах Плат ми маємо справу не стільки з поетичним відображенням особистого досвіду, скільки з створенням визначеної культурної моделі. Біографічний факт у Сільвії Плат підкоряється поетично сконструйованій ідентичності в творах та є її продовженням. Коріння автобіографізму та сповідальності творчості Сільвії Плат варто шукати не серед життєвих перипетій та індивідуального авторського світобачення, а в більш широкому культурному контексті, багато в чому обумовленого феміністськими ідеями.

Література:

1. Daddy by Sylvia Plath/ [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.internal.org/Sylvia_Plath/Daddy
2. Daddy by Sylvia Plath/ [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.internal.org/Sylvia_Plath/Daddy
3. Lady Lazarus by Sylvia Plath/ [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.poetryfoundation.org/poem/178961>
4. Sylvia Plath/ [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://roadationa.weebly.com/sylvia-plath.html>

УДК 82.091

М. В. Іконнікова,

Хмельницький національний університет, м. Хмельницький

ПОЕТИКА ІМЕНІ В РОМАНІ ГРЕМА СВІФТА «ЗЕМНОВОДНИЙ КРАЙ»: ІНТЕРТЕКСТУАЛЬНИЙ ВИМІР

У статті досліджуються особливості інтертекстуальної антропоніміки роману Г. Свіфта «Земноводний край» («Waterland»). Більшість персонажів твору носять імена, що відсилають до прецедентних текстів світової літератури і культури. За допомогою інтертексту у творі стверджується концепція циклічності історії.

Ключові слова: інтертекстуальність, алюзія, антропонімія, прецедентне ім'я, циклічність історії, амбівалентність.

В статье исследуются особенности интертекстуальной антропонимики романа Г. Свифта «Водоземье» («Waterland»). Большинство персонажей произведения имеют имена, отсылающие к прецедентным текстам мировой литературы и культуры. При помощи интертекста в романе утверждается концепция цикличности истории.

Ключевые слова: интертекстуальность, аллюзия, антропонимика, прецедентное имя, цикличность истории.

The article deals with the peculiarities of intertextual anthroponimics in G. Swift's novel «Waterland». Most of the characters are named by referring to precedent texts of world literature and culture or have allusive implications. Intertext affirms the novelistic concept of cycling history.

Key words: intertextuality, allusion, anthroponomy, precedent name, cycling history.

Творчість Грема Свіфта є одним із найбільш оригінальних явищ сучасної англійської літератури. Зокрема, його роман «Waterland» (ми пропонуємо власний варіант перекладу назви твору українською мовою – «Земноводний край») визнається видатним художнім явищем такими провідними англійськими літературними критиками, як М. Бредбері [11], К. Х'юїтт [8], Н. Бентлі [10]. Низка проблемно-тематичних і поетикальних аспектів творчості Гр. Свіфта висвітлюється в дослідженнях російських англістів [2; 5; 6], зокрема й у дисертаційному форматі [1; 4]. В українському літературознавстві цьому авторові поки що не приділено належної уваги. З-поміж публікацій, присвячених різним аспектам розвитку новітньої англійської літератури, можна згадати лише одну, відносно невелику за обсягом статтю, автор якої – В.Б. Крамар – розглядає особливості наративу Гр. свифта, зіставляючи його з Дж. Апдайком і Дж. Барнсом [3]. Дослідники відзначали